

La restauració del retaule gòtic del Museu del Vi de Vilafranca del Penedès

El Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC) del Departament de Cultura ha restaurat el retaule de la Mare de Déu que s'exhibeix des de 1940 a VINSEUM Museu de la Cultura del Vi de Vilafranca del Penedès. Es tracta d'un retaule gòtic d'origen desconegut amb la particularitat que a la base del tron hi ha una inscripció en la qual s'indica que va ser pintat el 1459.

Descripció de l'obra i l'autoria

El retaule, que té unes dimensions de 198 x 182 x 10 cm, s'articula en tres carrers i predel·la. El conjunt és presidit per la imatge entronitzada de la Mare de Déu, a sobre, el *Calvari* tanca el carrer central. Els carrers laterals, junt al plafó superior, estan dedicats als fets relacionats amb la mort de Maria.

L'estructura del retaule és l'anomenada "de pastera" (creu en aspa o creu de sant Andreu). És un reforç tradicional en la construcció de retaules medievals a la Corona d'Aragó, que ve directament influenciat per la tradició italiana. Es disposen els travessers en diagonal i es creuen al mig. Està format per sis posts verticals i sis travessers (tres originals i tres de nous). La unió de les taules és fa per encolat a cantell viu i estan reforçades amb tela de lli. Segons es pot observar, la predel·la es va serrar, separant-la dels carrers del retaule, i més endavant s'hi va tornar a afegir.

Tot i que no es coneix l'autor del retaule, la historiografia el situa proper al cercle de Mateu Ortoneda, de l'Escola de Tarragona.

El Retaule de la Mare de Déu, conservat a VINSEUM Museu de les Cultures del Vi de Catalunya, té una procedència desconeguda. Va ser adquirit per Pau Milà i Fontanals per ornamentar la capella del panteó familiar, al cementiri de Vilafranca del Penedès, des d'on passà a l'església de la Santíssima Trinitat. Posteriorment, a causa de la Guerra Civil, va ser desplaçat a diversos magatzems provisionals i en un dels museus provisionals del govern republicà fins que es va ubicar al Museu el 1940.

Procés de conservació–restauració

El fet que el retaule hagués passat uns quants anys dins una capella del cementiri amb excés d'humitat, i els diferents desplaçaments que havia patit van aconsellar fer-hi una primera intervenció de restauració l'any 1954 que va anar a càrrec del restaurador italià Arturo Cividini.

A nivell de superfície pictòrica, el retaule presentava moltes repintades i la gamma cromàtica tenia força alteracions que, en part, afectaven la seva lectura visual estètica.

El procés de restauració que s'ha dut a terme comença amb la fixació de la policromia en perill de despreniment i l'estabilització del suport de fusta, amb una neteja i desinsectació.

L'element, però, més destacat ha estat la neteja de la capa pictòrica amb l'eliminació sistemàtica de les repintades que afectaven la zona del camper, la del pis superior i diverses escenes de la vida de la Verge —sobretot el mantell de la Verge de l'escena principal.

Tota la intervenció de restauració ha anat acompanyada d'un extens estudi de la peça, amb tècniques d'examen diverses com la fotografia amb llum difusa, la fotografia ultraviolada i la reflectografia de raigs infraroigs. També s'han fet extraccions de mostres per a les anàlisis fisicoquímiques de pigments i capes superficials, per part de tècnics de la Universitat Politècnica de Catalunya–UPC.

El resultat final ha estat la recuperació de la lectura visual de la superfície policromada original del segle XV.